PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

TRST, sobota, 30. junija 1945 - Leto I. štev. 42

Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I

Telefon st. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo.

Cena 2.- liri

Pomen San Francisca

Zadnje tri mesece je svet doživljaj dogodke, ki so po svojem zgodovinskem pomenu, po svoji zanimivosti in senzacionalnosti presegli vse, kar se je kdaj na svetu dogajalo. Pomislimo samo, da je v to dobo padla smrt Mussolinija, padec Berlina, poraz in kapitulacije Nemčije, da je Hitler umrl ali izginil, smrt Goebbelsa, da so Goeringa ujeli itd., itd. Vse, kar si je miroljubni svet dolgih pet let želel, se je zgodilo v razdobju dobrih dveh mesecev.

Spričo tega ni čuda, da svetovna javnost skoro ni našla časa, da posveti dovolj pozornosti drugi, prav tako važni stvari, konferenci v San Franciscu. Če so pisali časopisi kaj več o njej, so bralci z očmi preleteli naslove in šli naprej po rubrikah, ki so bolj «vlekle».

Sedaj, ko je konferenca v San Franciscu končana, sedaj ko je bila zaključena s polnim uspehom, se spodobi, da ji pričnemo posvečati več pozornosti.

Že sam končni cilj ohraniti in zagotoviti svetu trajen in pravičen mir, priča o veličini naloge in o važnosti konference. Na vseh bodočih mednarodnih konferencah se bodo državniki sklicevali na poglavja ali točke ustanovne listine Združenih narodov, ki je bila te dni podpisana v San Franciscu. Pomen te listine bo spet šele počasi spoznaval, spoznaval ga bo pravilno šele ob sami uporabi listine.

V nekaj ozirih pa se da pomen konference in njenega zaključka — ustanovne listine — že danes spregledati.

I. Društvo narodov, ustanovljeno po prvi svetovni vojni, si je zastavilo nalogo prav tako kot konferenca v San Franciscu, poskrbeti za večen mir. Toda v Društvu narodov ni bilo dveh mogočnih sil: "družemih ameriških držav in Sovjetske zveze. Danes sta v organizaciji tudi ti dve sili v družbi z drugimi 48 narodi sveta, ki predstavljajo v gospodarskem in vojaškem pogledu skoraj ves svet. Težka napaka, na kateri je trpelo Društvo narodov, je s tem popravljena.

II Med tem ko se je Društvo narodov izgubljalo v ideoloških razpravah, ko so njegovi prestavniki varovali mir s samimi konferencami, notami, protesti ali kvečjemu z gospodarskimi sankcijami, med tem ko so reakcionarne sile izrabljale demokratična načela Društva narodov za imperialistične načrte; med tem ko so napadalne akcije Japoncev, Mussolinija in Hitlerja ostajale brez kazni, se je sedanja organizacija postavila na konkretnejšo, praktičnejšo podlago. Za praktično zavarovanje miru je namreč predvidena mednarodna vojaška organizacija z mednarodnim vojaškim odborom, ki bo po navodilih posebnega varnostnega sveta vsak poizkus napada ene države na drugo zatrla z orožjem, če bi vsa prizadevanja za miren sporazum spodletela. Tako je tudi bil v tej bivstveni točki storjen velik korak naprej.

III. Še važnejša pa je ustanovna listina zato, ker dokazuje, da je kljub različnim gledanjem, kljub nasprotovanju v tej ali oni stvari mogoče najti pot do sporazuma. Zastopniki Združenih narodov so prišli do sporazuma kljub neštetim težavam deloma tehničnega delovanja, bi rekli, slega razdiralnega značaja. Kolikokrat so obtičali razgovori zaradi različnih načinov izražanja, zaradi različnih predloženih stavkov, da celo radi posameznih besedi. Potrpljenje, ustrajnost in zmernost pa so vse take težave premagale. Mnogovečjo nevarnost za nesporazum so prestavljali razni reakcionarni elementi deloma tudi med samimi zastopniki narodov, še ved pa izven konference, katerih edini cilj je bil razdvojitev zaveznikov. Sem spadajo senatorji Wheelerji, Tafti, ljudje Heartovega konocerna, znani izolacionisti, ki so se nekoč poganjali za to: da ostane Amerika izven vojne, ker so želeli v Evropi zmago fašizma in hitlerizma. So to ljudje, ki so po zahrbtnem napadu Japoncev na Pearl Harbour nekaj časa utihnili, se potuhnili, ob bližajočem se porazu Nemčije pa spet odprli svojo trgovino za napade na Sovjetsko zvezo. Se več, opustili so izolacionizem, sodeli pa so razprejati mreže svetovne reakcije z obiski po Španiji, Portugalski, Turčiji, Vatikanu itd. Kolikokrat so njih nazadnjaški krogi prinesli z mastnimi naslovi «Konferenca je obtičala», «Nobenih nad ni za sporazum v San Franciscu». «Poročila o neuspehih konference». San Francisco so simbolično prekrstili v «San Fiasco», obtožili so Sovjetsko zvezo da sabotira konferenco, da zavlačuje razgovore in da ji sploh ni mar za svetovno varnost. Se posebej so dvignili ta krik in vik po povratku Molotova iz San Francisca v Moskvo. Blatili so Sovjetsko zvezo ob vsakem koraku, ona pa je s svojim zadržanjem na konferenci pokazala globoko in resnično hotenje za ohranitev miru.

Za vse te sile, ki so bile na razdiralnem delu tako v Ameriki kakor v Evropi, predstavlja rezultat konference znova težak udarec, kot jih je toliko doletelo v teku te vojne. V tem je morda z ozirom na sedanje prilike naglobljí pomen konference.

Zelo značilne so v tem pogledu besede predsednika Trumana, ki jih je ob podpisu listine izrekel zastopnikom narodov: «Listina predstavlja rezultat globoke vere, da vojna ni neizbežna in da se mir lahko ohrani». Prav tako so značilne njegove besede: «Vem, da bodo Združeni narodi ostali enotni, da ne bodo dovolili, da jih sovražna propaganda razdvoji».

Take besede so pomembne zlasti še za nas Slovence in Italijane, ki živimo v območju Trsta. Izpostavljeni smo križnemu ognju reakcionarnih sil v političnem, gospodarskem in nacionalnem pogledu. Tudi mi pravimo: Ne bodo nas razdvojili!

Pred volitvami v Angliji

Edenove izjave in odgovor „Daily Heralda"

London, 29. — Laburistični list «Daily Herald» pravi v uvodnem članku pod naslovom: «Edenov govor» med drugim:

V svojem govoru preko radia je g. Eden dejal: Poglejte samo Združene države, poglejte, kako se je ta država v kratkem času petih let spremenila iz skoro neoborožene države, izvzemši ameriške mornarice, v največji vojaški arzenal in najmočnejšo vojaško silo na svetu! Kako se je to zgodilo? Vsekakor ne na podlagi socializma, je dejal g. Eden, kajti nobena dežela ne zaupa bolj privatni iniciativi kakor Združene države.

To je eden najglavnejših argumentov v korist tortyjevcev proti laburistom. Mi moramo, nadaljuje «Daily Herald», odgovoriti z besedami: Poglejte samo Rusijo, kako je ob koncu prejšnje vojne brezupno zaostala, pa se je vendarle pokazala sposobno, da vzdrži, odbije in razbije mnogo težje napade hiflerjevske Nemčije, kakor sta jih pretrpeli Velika Britanija ali Amerika. Sposobnost in hrabrost Sovjetske zveze je rešila svet v kritičnem obdobju te vojne. Duh njenih narodov, sposobnost njenih generalov ter podjetnost onih, ki so v Sovjetski zvezi delali načrte, je iznenadila njene prijatelje kakor tudi sovražnike. Toda to čudo, ki ga je pokazala Sovjetska zveza, vsekakor ni doseženo s privatno iniciativo. To je bil podvig dežele, v kateri je kontrola države na vseh popriščih popolnejša kakor v katerikoli drugi deželi.

«Daily Herald» podčrtava nesmisel primerjave z Združenimi državami Amerike, ki si jo je izbral Eden v svojem govoru. Prav tako ne zahtevajo laburisti za Anglijo stvari, ki jih je Sovjet. zveza ustvarila doma za sebe, kajti v Rusiji je mnogo stvari, ki si jih britanski laburisti ne želijo.

V zvezi s tem, da se je Eden dotaknil notranjega vprašanja Anglije in potrebe mobilizacije vseh nacionalnih sil, podčrtava «Daily Herald», da je konzervativna stranka že davno imela priliko, da to dokaže z delom G. Eden govori, da je treba angleškemu narodu kriti najosnovnejše dnevne potrebe. Konzervativna stranka je sprejela zakone, ki so daleko od tega, da bi zadovoljili potrebe angleškega ljudstva.

Proces mobilizacije vseh narodnih sil, zaključuje «Daily Herald», ne more biti objavljen le s praznimi besedami. To je proces, ki zahteva korenite ukrepe, a prav g. Eden nasprotuje takim ukrepom.

Ugotovitve Stafforda Crippsa

London, 29. Reuter. — Sir Stafford Cripps je v svojem volilnem govoru v Oxfordu dejal:

«Če moremo upati v mirno obnovo Evrope, potem mora biti ta zgrajena na podlagi levičarskih vlad, ki danes vstajajo v Evropi. Če imamo vlado, ki predstavlja stare vodeče razrede in stare monarhije, potem drvimo v nevarnost. Naša povezanost s Sovjetsko zvezo je življenske važnosti za bodočnost Evrope, ki je viharno središče sveta. Mi moramo pomiriti Evropo in se izogniti ponovni vojni. Edino pot, za Veliko Britanijo i Sovjetsko je, da se sporazumeta v vseh stvareh. Če želimo zagotoviti trdnost odnošajev s Sovjetsko zvezo, moramo imeti vlado, katera z razumevanjem in simpatijami veruje v namene sovjetskega ljudstva.

Laskyjev nasvet Churchillu

Beograd, 29. Tanjug. — Agencija Reuter objavlja govor Laskija, predsednika laburistične stranke, ki je dejal, da se divi Churchillovi vlogi v vojni, da pa je sedaj v interesu njegovega ugleda, ki ga bo imel v zgodovini, da s 26. septembrom zapusti svoje mesto in v miru piše spomine o vojni.

Švicarski Jugoslovani Titu

London, 29. Tanjug. Prejeli smo sledečo brzojavko iz Berna:

«Tovarišu Josipu Brozu-Titu, maršalu Jugoslavije, predsedniku vlade federativne Jugoslavije, Beograd.

S protifašistične skupščine delegatov društva državljanov demokratične federativne Jugoslavije v Švici pošiljamo vam in preko vas naši junaški armadi pozdrave in izraze naše iskrene udanosti in izjavljamo, da bomo vselej in povsod čuvali pridobitve narodne osvobodilne borbe, ki so bile izvojevane s krvjo in življenji najboljših sinov našega naroda. Apeliramo na vas, da nam omogočite čim prejšnji povratek v domovino, da bomo tudi mi sodelovali pri velikem delu utrjevanja narodne oblasti in obnove naše domovine. Predsednik Vladimir Simic, tajnik Mihajlo Lompara.»

Protestne brzojavke

protifašističnih organizacij v Trstu

London, 29. Reuter. — Beograjski radio javlja, da so protifašistične organizacije v Trstu poslale protestno brzojavko ministerskemu predsedniku Churchillu in predsedniku Trumanu zaradi protidemokratičnega postopanja zavezniških vojaških oblasti v Trstu ter Slovenskem Primorju. V brzojavki je rečeno, da so bili v mnogih krajih zopet postavljeni v službo občinski možje in uradniki, ki so najprej delali za Mussolinija, nato pa za Nemce. Komaj so se čete maršala Tita odstranile, so že fašisti vdrli na ulice, trgali jugoslovansko zastavo in zastavo svobodne Italije ter klicali: «Naj živi italijanska dinastija, naj živi fašizem!» ter razkazovali ameriške in angleške zastave — zastave dežel, proti katerim so se borili od leta 1941. Zavezniške oblasti so izjavile, da so veljavni vsi zakoni, ki jih je izdal fašizem do leta 1943. Na ta način je zopet začel delovati ves fašističen upravni aparat, ki zasleduje prisilno raznarodovanje Slovencev. Radio je omenil, da so po mnogih vaseh s palicami oboroženi kmetje izgnali fašistične uradnike in niso hoteli sprejeti pomoči od fašističnih uradnikov, katerim so zavezniške oblasti poverile razdeljevanje živil.

Protest tržaških strokovnih zvez

London, 29. Reuter. — Jugoslovanska brzojavna agencija sporoča, da so tržaške strokovne zveze poslale protest strokovnim zvezam v Veliki Britaniji, Sovjetski zvezi, Združenim državam, Franciji, Jugoslaviji in Italiji proti neprijateljski politiki angloameriškega vojaškega poveljništva do organizacij strokovnih zvez v Trstu in Slovenskem Primorju. Protest navaja nekatere primere postopanja angloameriške vojaške oblasti ter nujno prosi strokovne zveze, naj se čimbolj zavzamejo za to, da se konča neprijateljska politika vojaške vlade.

Poljski sporazum

„Krasnaja zvezda" o njegovi utemeljenosti in veljavi na osnovi krimskih sklepov

Moskva, 29. Tass. — V svojem komentarju o poljskem sporazumu, sklenjenem v Moskvi, pravi list «Krasnaja zvezda»:

Poljsko vprašanje se je rešilo v skladu z odločitvami krimske konference in v korist poljskega ljudstva, ki gradi na svoji, od nemških fašističnih zločincev osvobojeni zemlji novo življenje s podporo Rdeče armade. Ta sporazum je bil nemogoč, dokler so neki ljudje poizkušali zanikati zgodovinski preokret, ki se je pojavil v življenju poljskega ljudstva, ki je bilo proti sramotnemu protiljudskemu režimu Pilsudskega.

Nasprotno je sporazum postal možen, čim so javni možje v Poljski ter nekateri demokrati v tujini, ki se dostej niso uveljavljali v velikem delu, razvneli in spoznali, da povratek v preteklost ni mogoč. Morali so spoznati zlasti to, da je življenjski interes poljske vlade, da ohrani prijateljske odnošaje s Sovjetsko zvezo. Sovjetska zveza je mogla v interesu lastne varnosti kakor tudi varnosti Poljske in vse Evrope priznati le sedanjo Poljsko, ki se je rešila oblasti nekdanjih pustolovcev, bivših pomočnikov hitlerjeve ideologije, sedanjih agentov reakcije in bodočih lakajev karšnekoli protisovjetske sile. V veliki zmoti so bili oni, ki so mislili, da je imela emigrantska reakcionarna klika, ki je do kraja propadla v trenutku, ko je bil obstoj Poljske na kocki, kakršnokoli možnost podpreti poljsko ljudstvo.

Po volji poljskega ljudstva in po sporazumu velesil

Nova Poljska je jasno izrazila svojo voljo v dneh, ko so se pripravljala pogajanja, ki so danes s popolnim uspehom zaključena. Poljsko ljudstvo je dvignilo glas proti onim, ki so vodili protisovjetsko politiko ter proti poizkusom, da rodna zemlja ponovno zapade vojnim strahotam.

Važno je tudi poudariti, da poljsko ljudstvo ni imelo namena, odreči se svojim dejanskim pridobitvam: kmet zemlji, ki jo je sprejel od začasne vlade, delavec in uradnik zaščiti proti izkoriščanju velikih kapitalistov, intelektualec načelom svobodnega ustvarjalnega dela za dobrobit ljudstva, kar vse je reakcija preprečevala.»

Poljska demokracija je imela dovolj notranje moči, da prepreči delovanje reakcionarnih privržencev in članov ilegalnih organizacij, čeprav so jim neki krogi v tujini pomagali. V tem je eden najvažnejših vzrokov za uspešna pogajanja. Velesile so izvršile velike napore za rešitev poljskega vprašanja in se lahko veselijo uspeha, ki bo v veliki meri prispeval k plodonosnemu sodelovanju po vojni.

Jalovi ugovori, propadle reakcije

Medtem sedanja rešitev poljskega vprašanja še daleč ne zadovoljuje določenih krogov. Zadnje dni so bile v nekaterih londonskih in newyorških listih objavljene izjave z jasnim poudarkom, da začasne nove poljske vlade narodne enotnosti, Velika Britanija in Zedinjene države ne smejo priznati, kakor bi bilo v duhu krimskih sklepov. V podkrepitev teh čudnih izjav se sklicujejo na okolnost, da se v Poljski še niso izvršile volitve. Krimska odločitev pravi jasno, da bo poljska vlada narodne enotnosti, razširjena z demokratičnimi voditelji iz Poljske in tujine, priznana od velesil kot zakonita vlada poljske republike.

Kakšen je torej smisel ugovorov za odločitev priznanja vlade? Jasno je, da ti ugovori ne morejo imeti drugega namena, kakor da bi se umetno podaljšal obstoj emigrantske vlade, ki nasprotuje in kljubuje resnični zvezi vseh demokratičnih sil poljskega ljudstva. Razumljivo je, da v trenutku, ko bo vlada narodne enotnosti priznana, Velika Britanija in Združene države ne bodo mogle več priznavati takoimenovane poljske begunske «vlade» v Londonu. Tisti, ki se danes trudijo za odgoditev priznanja zakonite poljske vlade v Varšavi, hočejo izpodkopavati že davno sklenjeni sporazum ter izkoristiti nova poljska vprašanja kot razlog nesporazumevanja med zavezniškimi silami. Tak je pravi cilj poljskih reakcionarjev in njihovih zaščitnikov. Vsekakor je jasno, da je emigrantska klika sedaj brez vsake podpore. To je sedaj politično truplo, ki se ga je treba čimprej iznebiti.

Za vlado narodne enotnosti

Varšava, 29. — Tukajšnji radio poroča, da so bili v znak sestave nove začasne poljske vlade narodne enotnosti po vsej Poljski številni shodi in manifestacije. Poljsko ljudstvo navdušeno pozdravlja važni dogodek v poljskem narodnem življenju.

Paris, 29. Unipress. — Francoska vlada bo, kot je bilo danes uradno objavljeno, priznala novo poljsko vlado narodne enotnosti. Francija je obdržala strogo nevtralnost v sporu med lublinskimi in londonskimi Poljaki, Čeprav so francoski diplomatski zastopniki več mesecev bivali v Lublinu.

Podkarpatska Rusija

priključena k matični Ukrajini

Moskva, 29. Reuter. — Radio je nocoj poročal, da so sovjetska in čehoslovaška vlada v Moskvi podpisali sporazum, s katerim prepušča Češkoslovaška Sovjetski zvezi Podkarpatsko Rusijo (Rutenijo), najvzhodnejšo čehoslovaško pokrajino.

Sporazum sta podpisala dr. Zdenek Fierlinger, češkoslovaški ministrski predsednik, in sovjetski komisar za zunanje zadeve, Molotov. Sporazum pravi: «Podkarpatska Rusija je odslej v skladu z željo, ki jo je izražalo prebivalstvo in na osnovi prijateljskega sporazuma, ki je bil dosežen med obema pogodbenima strankama združena s svojo staro domovino Ukrajino in je vključena v Ukrajinsko sovjetsko socialistično republiko.

Podkarpatska Rusija je gorata pokrajina v glavnem poljedelska, s površino 5500 kvadratnih milj in je štela pred vojno 800.000 prebivalcev. Meji na Sovjetsko zvezo, Poljsko, Romunijo in Madžarsko. Pred prvo svetovno vojno je bila del avstroogrske monarhije. V tej vojni je preživela ogorčene boje med sovjetsko ofenzivo.

Že pokojni Masaryk je ob ustanovitvi prve češkoslovaške republike izjavil, da Češkoslovaška zgolj varuje Podkarpatsko Rusijo in je pripravljena odstopiti jo njeni matični deželi — Ukrajini.

Fierlinger v Moskvi

Moskva, 28. Tass. — Predsednik ministrskega sveta Češkoslovaške republike Fierlinger je v spremstvu ministrov Ursinija, Nejedlyja, generalov Svobode, Ripke, Prohaške, pomočnika ministra za zunanje zadeve Klementisa in načelnika vojaške misije Pike obiskal slovanski odbor in izročil v imenu češkoslovaške vlade predsedniku odbora generalnemu poročniku Gundurovu in odgovornemu tajniku odbora gardnemu polkovniku Močalovu red Belega Leva in češkoslovaškega vojaškega križa. Fierlinger jim je izročil tudi umetniške vaze kot darilo vlade, ki so delo češkoslovaških steklarjev. V svojem nagovoru je poudaril zasluge slovanskega odbora za utrditev prijateljstva in bratstva slovanskih narodov.

Moskva, 29. Tass. — Predvčerajšnjim je predsednik Sveta narodnih komisarjev SZ maršal Stalin priredil v Kremlju kosilo na čast predsedniku češkoslovaške vlade Fierlingerja in članov njegove vlade, ki se mude v Moskvi. Pri kosilu so bili navzoči češkoslovaška in poljska delegacija kakor tudi češkoslovaški in poljski diplomatski predstavniki. Sovjetsko zvezo so zastopali in bili navzoči Molotov, Vorošilo in druge ugledne sovjetske osebnosti. Kosilo je poteklo v prisrčnem in prijateljskem razpoloženju.

EAM-ov protest

London, 29. VZN. Grška agencija Maritpress poroča, da so privrženci EAM-a, levičarsko usmerjene skupine v Grčiji, poslali brzojavke Churchillu, Trumanu in Stalinu ter zahtevali imenovanje mednarodne komisije, ki bi proučila položaj notranje politike v Grčiji. Poudarili so, da do sedaj grška vlada ni izpolnjevala pogojev, ki so v dogovoru Varikiza, podpisanem pred 4 meseci.

Jugoslavija in Švedska

Izjave jugoslovanskega poslanika Djermanoviča švedskim novinarjem

London, 29. — Dopisnik «Tanjuga» javlja iz Stockholma: Vse svetovno časopisje objavlja obširna poročila o sestanku z novinari, ki ga je imel v prostorih poslaništva demokratične federativne Jugoslavije v Švedski, dr. Rajko Djermanovič.

Pri sprejemu je bilo prisotnih nad 40 švedskih novinarjev, med katerimi je bilo mnogo urednikov uglednih švedskih listov. Poslanik dr. Djermanovič je dal prisotnim novinarjem daljšo izjavo, v kateri je poudaril velike žrtve, ki jih je Jugoslavija doprinesla v svoji legendarni borbi v tej vojni. Te žrtve niso bile samo za lastno svobodo, pač pa za svobodo in civilizacije vsega sveta. Ta tako uspešna in slavna borba Jugoslavije je bila omogočena po zaslugi narodnoosvobodilnega pokreta, ki ga je vodil največji sin Jugoslavije maršal Tito. Pod njegovim poveljstvom je jugoslovanska vojska v sodelovanju z armadami Sovjetske zveze, armadami generala Eisenhowra in feldmaršala Alexandra, držala popolnoma samostojno in s svojimi lastnimi silami 700 kilometrov dolgi odsek fronte.

V svoji izjavi je poslanik Djermanovič opozoril na najmarkantnejše kulturne zveze med Švedsko in Jugoslavijo v teku zadnjih 100 let.

«Dvakrat v življenju ene same generacije», je končal svoj govor poslanik Djermanovič, «je Jugoslavija doživela invazijo sovražnika, toda nikdar se ni pokorila in stopa sedaj, pod dalekovidnim vodstvom maršala Tita, ki se opira na zaupanje najširših ljudskih množic, po najkrajši in najvarnejši poti svoje gospodarske obnove, zavedajoč se, da predstavlja politična demokracija brez istočasnega socialnega in gospodarskega osvobojenja ljudstva, samo prazno frazo. Da bi lahko izvedla te svoje načrte, bo Jugoslavija potrebovala gospodarsko pomoč inozemstva. Kolikor bo ta pomoč svobodna in koristna splošni gospodarski konsolidaciji, bo dobro. Zato bom smatral za svojo prvo dolžnost, da organiziram, čim bodo to prilike dovolile, zamenjavo dobrin med Švedsko in Jugoslavijo, ki se po svoji gospodarski strukturi tako srečno izpolnjujeta.

Od vsepovsod

La Valletta, 29. Reuter poroča, da so bili danes tu ugotovljeni 4 primeri kuge. Vlada je izdala potrebne ukrepe.

Bruselj, 29. VZN. — Belgijski radio je javil, da bo 7000 belgijskih SS-ovcev, ki so bili prepeljani iz Nemčije v Belgijo in ki so zdaj v taborišču za ujetnike v Leopoldburgu, postavljeno pred sodišče.

London, 29. VZN. — Reuter javlja, da je bilo danes uradno objavljeno, da bo panamska vlada prekinila diplomatske odnošaje s Španijo.

London, 29. VZN. Iz Guama sporočajo, da je preko 450 ameriških veletrdnjav pri današnjem napadu vrglo 3000 ton zažigalnih bomb na Japonsko.

Tvorec velike zmage

Najvišje priznanje ljudstva Sovjetske zveze zmagovalcu in voditelju v vojni, ki ji v zgodovini ni primere

Moskva, 29. Tass. — Odlok o podelitvi najvišjega vojaškega naslova Generalissimus Sovjetske zveze, naslova Junak Sovjetske zveze in odlikovanje Stalina z drugim redom zmage so vsi sloji sovjetskega prebivalstva navdušeno pozdravili. prebivalstvaCCaoioinhrd inaint ia

V poslanici Stalinu, ki je bila sprejeta na mitingu, prirejenem v proslavo tega dogodka, je izrazilo delavstvo velike moskovske tovarne «Prvi obrat za kroglične ležaje» svoje čestitke Stalinu: «Iz vsega srca Ti čestitamo, dragi oče, voditelj in učitelj, k visokemu priznanju, ki Ti ga je podelila Sovetjska vlada v znak hvaležnosti za zasluge pri organizaciji zmage nad nemškimi osvajalci. Vedno in povsod si bil z nami, z ljudstvom. Vedno in povsod smo čutili Tvojo vodečo roko. Vedeli smo in trdno verjeli, da se bodo Tvoje besede uresničile in da bo prišel naš dan. In prišel je praznik zmage. To odlikovanje vzpodbuja vsakega sovjetskega državljana k novemu delu. Vse bomo storili, kar je v naši moči, da bomo zagotovili nadaljnji procvit naše države, tako da bo lahko tvorila nepremagljiv branik, ki bo čuval mir in varnost sveta. Naj dolgo živi veliki Stalin!»

Ljudski umetnik ZSSR Vasilj Kačalov piše: «Odlok o odlikovanju Stalina je praznik vsega ljudstva».

V prejšnji zgodovini Rusije je nosil ta naslov samo Suvorov, ki ni vedel, kaj se pravi doživeti poraz na svoji koži. Odtlej pa se je taktika vojne mnogo spremenila in napravila znaten korak dalje. Naslov generalissimus označuje najvišjo stopnjo strateške umetnosti. Bil podeljen največjemu geniju vojaške zmožnosti vseh časov, ki ne pozna poraza, dolgo pot, ki jo je sovjetski narod napravil skupaj s tovarišem Stalinom od začetnega revolucionarnega gibanja v borbah državljanske vojne, ki je bila pričetek gradnje velike vojaške in gospodarske moči Sovjetske zveze.

Stalin in zmaga

V junaku Sovjetske zveze so združene ustvarjalne sile, zmožnosti in talenti vsega ljudstva

Dve ideji sta zvezani nerazdružno in to sta — Stalin in zmaga. Kjer je Stalin, tam je zmaga, on je osebnost, ki se je dvignila iz srede sovjetskega naroda, z vsemi svojimi odlikami. V tem legendarnem junaku se združujejo vse ustvarjalne sile, zmožnosti in talenti, ki so značilnost vsega ljudstva. Ves svet govori z občudovanjem o vojaškem geniju Stalina, o njegovih junaštvih, reformah v poučevanju vojaških strokovnjakov, o velikem številu sijajnih maršalov, o vežbanju Rdeče armade, katero smo pred nekaj dnevi videli v polni sijajnosti zmage pri paradi. Toda vsa ta dejstva se še povečajo ob znanosti vojevanja, katero je ustvaril vodja in vojskovodja sovjetskega ljudstva Stalin. Stalinova znanost je dokaz vojaške modrosti. Mogoča je samo ker je istočasno združena v njem tako sposobnost državnika kakor sposobnost vojaškega genija, ki temelji na resnici Leninovega nauka in na vseh pridobitvah socialnega programa.

«Pravda» piše v uvodniku: Najvišji naslov naše dežele generalissimus Sovjetske zveze je bil podeljen vrhovnemu poveljniku vseh vojaških sil Sovjetske zveze Stalinu, za izredno zaslužna dejanja v vodstvu vseh oborožanih sil države v času vojne. To so dnevi slave in praznovanja za našo deželo. Ta zmagovita vojna, ki je bila izvojevana proti Hitlerjevi Nemčiji nima po svojem pomenu primere v zgodovini.

Eno ime se izgovarja s spoštovanjem v vseh jezikih sveta. Ime človeka, ki je vodil presenetljivo junaško borbo milijonov sovjetskega ljudstva, ime voditelja, ki je urejal mogočno konstruktivno delo v teku 3 petletnih načrtov in je našo deželo popolnoma izpremenil in jo napravil neporazno. To ime je Stalina.

Odločilni poraz Nemcev pred Moskvo

In v tistih dneh je zazvenel mirni in zupanje vlivajoč glas našega junoškega voditelja. Z izredno bistrovidnostjo je Stalin izjavil, da bo prevžetni sovražnik, ki je napadal sveta tla Sovjetske zveze, premagan. Pokazal nam je edino pot do zmage, navdahnil našo borzo z dokazi največje zvestobe in triumfa nae pravične stvari. Stalin je izjavil, da vojno ne bodo odločili trenutni uspehi, pač trajni odločilni činitelji in sicer v našo korist. V najtežjih dneh, v obrambi Moskve in naše domovine se je združila velika modrost naših vojskovodij z njihovo vztrajnostjo in njihovim junaštvom. Stalinov strategični načrt, da porazi nemške armade pred vrati naše matične prestolice, je bil zgrajen na globoki znanstveni analizi položaja. Borba se je bližala Moskvi, ko so slavni voditelji Stalinovih armad podali prvi dokaz za to. Vse to se je odigravala v neposredni bližini glavnega mesta Rusije — okoli srca dežele.

Sovražnik se je pripravljal, da proslavi zmago. Samjal je, da bo nosil svoje bojne zastave po Rdečem trgu v Moskvi. Toda drugačna je bila usoda, ki se je zanj zaključila s parado Rdeče armade. S Stalinovim imenom na ustih se je sovjetski narod na bojišču kakor v zaledju boril in prenašal pomanjkanje ter težave, ki so izgledale nepremostljive. Stalin, predsednik državnoobrambnega komiteja, je osebno vodil celotno borbo naroda. Stalin je trdno vodil našo deželo do zmage, upoštevaj je vse činitelje, od katerih je bila odvisna jakost borečih se armad. Mednarodni odnošaji SZ z vsemi demokratičnimi državami so se pojačili in razvili. Stalinova zunanja politika je zagotovila utrditev protifašistične koalicije in s tem je Hitlerjevo Nemčijo vedno bolj izolirala.

Pod njegovim vodstvom

je SZ branik miru, varnosti in svobode narodov, demokracije in napredka

V prvih dneh vojne je Stalin izjavil, da je plemeniti cilj naše dežele v tej vojni, da bo slej plapolal prapor svobode in miru v Evropi. Na srečni dan zmage je Stalin objavil skupne rezultate te gigantske borbe. Bile so lepe in plemenite besede. Pod vodstvom Stalina je postala SZ najmočnejši jez, branik miru in varnosti, branik svobode narodov, demokracije in napredka. Časnik pravi dalje: «Stalin je stvaritelj moderne vojaške znanosti. Stalinov način vojskovanja je rešil problem operacij na utrjenih frontah, in je ustvaril prodor z motornimi silami na širokih področjih. Načrti, znameniti spričo svoje izvirnosti in obširnosti, so bile skonstruirani v času velike patriotske vojne. To so bili načrti, ki so prisilili sovražnika k udaji in njegovemu uničenju. Vse vojaške operacije in ureditev vojske prekašajo operacije preteklih stoletij. Maršali so bili povedeni od zmajn sijajnem strategu Stalinu. Matičge do zmage po velikem voditelju na dežela je kronala z najbolj častnimi lavorikami svojega prvega in najhrabrejšega vojaka ter mu podelila najvišji vojaški naslov — generalissimus Sovjetske zveze. S tem dejanjem je kronala moža, ki je pripeljal deželo do zmage z izrednim delom, ko je usmerjal vse vojaške sile Sovjetske zveze v času vojne.

Sovjetski narod želi Stalinu dolgo življenje, mnogo zdravja in moči. Z njim in pod njegovim sijajnim vodstvom so sovjetski narodi izšli iz vseh motenj in nevihte te vojne, ki ji ni primere. Pod njim in pod njegovim modrim vodstvom bo sovjetski narod dospel do novih uspehov v ojačenju vojaške in ekonomske sile Sovjetske zveze, v povečanju blagostanja naše domovine.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Nove vrste pšenice

Moskva, 29. Tass. — Sibirski kmet Terentij Malcev je vzgojil s križanjem nove vrste pšenice. Te vrste dajejo velike žetve in so silno odporne proti boleznim. Terentij Malcev se je 18 let pečal s selekcijskim delom. Mala krpa zemlje in ozka sobica v kmečki koči, v kateri je Malcev nastanil svoj prvi laboratorij, sta sedaj zrasli v veliko poizkusno postajo, eno od postaj Akademije znanosti v Sibiriji. Takozvani poljedelski laboratorij znantvenika-samouka Malceva izvaja sedaj svoje poizkuse na 12 tisoč hektarjih zemlje. Malcev je tu preizkusil 7000 križancev jare pšenice. Ena teh različic je bleščeče prestala preizkušnjo in daje visoke žetve.

Terentij Malcev, ravnatelj znenstvene postaje, je 50 leten kmet. Zrasel je v ubogi kmetski družini ter se je v svojem detinstvu sam naučil čitati in pisati tako, da je risal črke in številke v pesek ali na brezovo skorjo. Kmalu po revoluciji je Malcev organiziral majhen poljedeljski krožek v svoji vasi. Nekaj let kasneje je krožek štel 50 članov. Vsa vas se je udeževala Malcevljevih poizkusov. I 1932 je Znanstvena akademija ZSSR priključila poljedeljski laboratorij Terentija Malceva v svo delokrog.

Malcev je dobil nekoč od nek poizkusne postaje 100 g visokovredne penice, ki jo je nadalje vzgajal in v 10 letih je že vsa Kuganska pokrajina uporabljala Malcevljeva semena. Malcevljeva postaja je pridelala 8.000 statov najdragocenejšega pšeničnega semena. Za svojo pšenico je dobil Leninov red in veliko zlato odlikovanje poljedeljske raztave v Moskvi. Malcev je obiskal mnogo poizkusnih postaj, opazoval delo znanstvenikov, često obiskoval velikega ruskega selekcionista Ivana Mičurina in sedaj sodeluje s predsednikom poljedeljske akademije Trofinom Lisenkom

Nekoč le napol pismeni kmet čita in piše sedaj resna znanstvena dela in samostajno vodi poizkuse v križanju pšenice.

Zemeljsko bogastvo sovjetskega severa

Moskva, 29. (Tass) — Tri znanstvene ustanove, baze znanstvene akademije na polotoku Kola, v republiki Komi in arhangelskem področju vodijo znanstvene raziskave na severu ZSSR.

Polotok Kola, ki je velike 128.000 km2, je bil dolgo času «bela lisa» na zemljevidu. Ugledni sovjetski geolog akademik Aleksander Fersman, ki je bil pionir v raziskovanju te pokrajine, je odkril tu velika ležišča apatita. Odkritje bo imelo za posledico, da bo polotok postal važen center rudniške industrije. V letu 1944 je bila ustanovljena na polotoku Kola baza Akademije znanosti ZSSR, ki ima 12 znanstvenih preizkusnih laboratorijev. Znanstveniki imajo nalogo raziskovati notranje zemeljske plasti na mestu, kjer je zemlja pokrita z ledeniškimi usedlinami, s tundro in močvirjem. Uspeh tega požrtvovalnega dela je bilo odkritje več kakor 800 ležišč raznih koristnih rudnin na polotoku.

Na nekaterih ležiščih so bila že osnovana industrijska podjetja. Botaniki so posadili tam mnogo novih kultur, posebno fižola. Baza na Koli je igrala veliko vlogo med vojno. Ko so se zaradi blokade Leningrada začele na polotoku Koli težave s prehrano, so začeli znanstveniki, voditelji botaničnih vrtov, proizvajati vitaminsko hrano iz domačih jagod in so zalagali z njo armado in prebivalstvo.

V teku zadnjih 10-12 let so znanstveniki sovjetske republike Kome odkrili veliko prirodno bogastvo dežele: premog, nafto, gorilni plin, radioaktivne vode, helij in drugo. Arhangelska baza znanstvene akademije proučuje ogromno bogastvo lesa v tem predelu.

Premagali bomo vse težave

Spoznanja košanskega očanca

Ko potuješ v drvečem vlaku proti Sv. Petru, ti kar mimogrede šine v glavo misel, od česa in kako tu doli pod progo, med tem kamenjem živi naše kraško ljudstvo. Vsa okolica se ti zdi tako pusta in nerodovitna. Pred seboj vidiš same gole griče in vsi so posejani s sivozelenkastim kamenjem. Rekel bi celo, da sliči neke vrste puščavi. Vendar ni tako. Včasih te prevarijo tudi lastne oči. O tem sem se pravkar prepričal, ko me je radovednost pognala po kameniti kozji stezici v nižino. Tam doli se je odkrila pred menoj krasna valovita dolina. Tu so vasi: Nova Sušica, Gornja in Dolenja Košana itd.

Takoj sem zapazil, da je vsak košček zemlje skrbno obdelan. Na travnikih se pase plemenito in dobro rejeno govedo. Kmečka poslopja so urejena. Vsa vaška dvorišča so polna kokoši, puranov in lepih pavov. Lepo je živeti tod, kjer si obdan prijaznih ljudi.

Spustil sem se v pogovor s starim možakarjem, da bi mi povedal kaj o težavah in svojih občutkih v zadnjem času. Eh, tovariš, je začel: «Da vam povem po pravici, malo star sem že. Čez šestdeset let že imam, toda naša osvoboditev me je popolnoma prerodila. Odkar smo svobodno zadihali, se počutim čvrstega in zdi se mi, da bi lahko bil še vojak». Poudaril je, da ima tri sinove v vojski in da bo še četrti čez nekaj tednov odšel v našo armado.

Ko sva obrnila pogovor na preteklost, mi je dejal: «Fašistična vojska nam je pobrala skoraj vse konje. Težko je bilo obdelati zemljo, pomagali smo drug drugemu, samo da bi preživeli te hude čase. Vse težave, ki jih srečujemo v našem delu, izvirajo iz tistih nesrečnih časov. Fašizem je bil zlo in iz tega zla so nastale tudi težave, ki jih s pomočjo naše narodne oblasti krepko premagujemo. Seveda je še mnogo vprašanj, ki se ne dajo rešiti kar čez noč kot n. pr. vprašanje vprežne živine, poljedeljskega orodja, gnojil in delovnih moči.

Toda prepričan sem, da je ni več težave, ki bi nas mogla še ovirati. Danes imamo tako oblast, za kakršno smo se borili dolga leta in za katero je naš narod žrtvoval nešteto življenj. Če bomo to našo ljudsko oblast v resnici z vsemi silami podpirali in ji stali na vsakem koraku ob strani, bodo tudi ta težka vprašanja kmalu rešena. V delo pa vlagamo vse svoje sile in se ravnamo po načelu, da ne sme ostati neobdelan niti najmanjši košček naše zemlje. Tako je, tovariš, težave bodo še, toda mi smo dovolj močni, da jih bomo premagali».

Sam gradi

Kot bi nevidna roka sipala srebro na površino, se leskečejo in iskrijo valovi, ki jih lahek, svež vetrič podi proti obrežju. Med barkami, ki skoraj neslišno brze po gladini, se zibljejo beli galebi. Proti Zavljam sem se namenil. Pred mano stopa mož, otovorjen z dvema deskama. Radovednost, kam jih bo nesel, me sili, da mu sledim. Dobrih 500 m. sva že prehodila, ko krene na levo s ceste med njive. Pred 14 dnevi sem šel prvič tod mimo in opazil kup ruševin, nekaj metrov dalje tri velike kotanje, polne vode. Bilo mi je takoj jasno: Bombe še hišici niso prizanesle.

Usmeril sem korak za njim, ker me je zanimalo, kako gre z delom. Voščil sem dobro srečo podjetnemu kmetiču, ki si s svojim sinom in dvema zidarjema gradi iz ruševin nov dom. V prijeten nasmeh se mu je raztegnil obraz, ko sem krepko prijel za desko, ki jo je prinesel s seboj in mu jo pomagal prežagati. Previdno in obzirno je opomnil, da se bom umazal z malto. Ne bo hudega, sem tudi sam kmet in sem kar domač pri takem delu. Takoj je razumel, da ima pred seboj tovariša po delu in poklicu. Sila zgovoren je postal. «Hodnik in še dva prostora bo imela nova hiša v pritličju, v nadstropju pa dve veliki in zračni, sončni spalnici. Pritličje do nadstropja je že končano. Ne gre naglo, ker ni sredstev, kot bi si želel, a do jeseni, upam, bom se že lahko vselil v novo hišo. Težko je, ker je vse silno drago. Opeke je ostalo precej nepoškodovane. Ker kižš ni bila zadeta v polno, ampak se je sesula spričo silovitega zračnega pritiska. Deloma jo nadomestujem s kamenjem, ki sem ga naložil z osličkom z nekega podpornega zidu, porušenega od bombardiranja. Bom končno le imel zopet novo hišo.»

Krepko sem stisnil žuljavo in vso od ometa umazano roko moču, ki se ne izgublja v nepotrebnem tarnanju in pritoževanju nad manjkajočim materialom in delavci, ampak dela in gradi.

S hrupom so privozili mimo trije avtomobili, naloženi z deskami, ko sem prišel zopet na cesto. Spomnil sem se žage s šestimi rezili, ki nedaleč od tod dan za dnem reže cela debla. Dosti desk napravi, a še premalo, ker so potrebe zelo velike. Eno je gotovo: gradimo, gradimo počasi, a povsod. Trije avtomobili so se izgubili v prahu za ovinkom. Proti Miljam peljejo. Tudi tam gradijo.

Vzajemna pomoč v Vratih

s. d. — Vrata, 29

Vas Vrata je dobro znana po vsem goriškem okrožju kot vas, ki je vedno enako mislila. Tudi v naši osvobodilni borbi se je zelo dobro izkazala. Zato je bila v veliko napoto sovražniku. Večkrat je vdrl v vas, toda vzroka, da bi se maščeval nad zavednimi vaščani, ni mogel nikdar najti, prav dobro so bili vaščani organizirani in zavedni, da bi jim mogel priti na sled. Toda kljub temu, so nemški okupatorji in njihovi hlapci, domači izdajalci-švabobranci požgali dve hiši. Toda tudi sedaj so vaščani pokazali vso svojo zavednost in enotnost. Takoj po požaru so organizirali pomoč pogorelcem in pričeli obnavljati pogoreli hiši. Z veliko marljivostjo in požrtvovalnostjo, ki je tako značilna za naše primorsko ljudstvo, so ju vaščani že obnovili in danes stojita zopet, na novo sezidane. Iznajdljivost in medsebojna pomoč vaščanov, pa nam je lahko za vzgled pri delu za obnovo.

Poziv obratnim komisijam za čistko

Javni tožilec za zločine proti ljudstvu objavlja: Na podlagi podeljene mi oblasti pozivam vse komisije za čistko v onih tovarnah in podjetjih, ki so zaradi posredovanja drugih oblasti opustile svoje delovanje, da takoj obnovijo svoje delo. Istočasno pozivam delavce podjetij, ki niso še izvolili svoje komisije za čistko da to nujno storijo.

Slikarska razstava

V torek 3. julija bo otvorjena v «Galleria Trieste», viale XX Settembre, razstava slik in lesorezov. V posameznih prostorih bodo razstavljali sledeči slikarji: Černigoj, Moro, Lukežič in Cesar, v nadaljnih dveh prostorih pa bodo razstavljeni lesorezi Geica.

Kdo vedri in oblači

v tržaškem Verdijevem gledališču

Res ne moremo razumeti, kako morejo naše oblasti dovoliti da so na raznih vodilnih mestih še vedno ljudje, ki so dobro znani kot fašisti od vseh početkov in kot sodelavci nemških okupatorskih oblasti.

Tržačani, ki ljubimo gledališče in glasbo, se čutimo globoko užaljene, da je vodstvo gledališča Verdi še vedno v rokah fašista od prvih početkov, bivsega direktorja napadalnih fašijev v Trstu, osebnega prijatelja in sotrudnika dobro znanega vojnega zločinca Emilija Graziolija in njegovega sodelavca v l. 1940.

Mislimo namreč na učitelja Antonicellija, upravitelja Verdijevega gledališča. Kot prepričan fašist je Antonicelli silil podrejene nameščence in sicer tudi tiste, ki niso bili vpisani v fašistično stranko, da oblečejo črno srajco. Njegovi podrejeni nameščenci so ga zaradi njegovega početja sovražili. Dne 12. junija t. l. je med znano fašistično manifestacijo dal kot pravi fašist izvesiti na balkonu Verdijevega gledališča, ki je čisto občinska ustanova, zastavo s savojskim grbom. Nadejamo se, da bodo naše mestne oblasti s sodelovanjem okupacijskih oblasti zaupale vodstvo te Tržačanom tako priljubljene kulturne ustanove ljudem, ki si niso umazali rok s fašizmom in ki jih v našem mestu ne primanjkuje.

Kdo je videl dr. Colottija?

Javni tožilec za zločine proti ljudstvu poziva vse one, ki so dne 28. aprila t. l. ob 16 uri videli dr. Colottija, šefa posebnega političnega inspektorata za Julijsko Krajino, vstopiti v vojašnico v Via del Bosco, ki je bila določena za rekrutacijski center tržaškega CLN, da to redno prijavijo javnemu tožilstvu v ulici S. Carlo 2.

Vprašanje kolonata

Naš tržiški dopisnik nam poroča: Kmetje v okolici Tržiča so po večini koloni. Doslej so dajali polovico pridelka svojim gospodarjem, katerih last so zemlja, hiše in živina. Koloni so pričakovali, da bo sedaj ta zemlja njihova. Zaradi tega je nastalo med njimi veliko nerazpoloženje, ker se njihovi upi niso uresničili. Sami so pričeli razglabljati, kako bi uredili svoje razmerje do gospodarjev. Ločijo se v tri skupine. Prva zastopa stališče, da bi od pridelka dajali 25% ljudski oblasti, 10% propagandnim in tiskovnim ustanovam, ostalo bi porabili zase. Kar bi jim še preostalo, bi prodali in bi od tega izkupička dali 10% za socialno skrbstvo. Druga skupina je mnenja, da bi gospodarjem dali 25%, 25% organom (narodne oblasti, in političnim organizacijam), 50% pa bi pridržali zase. Tretja skupina pa, katerih je največ, zastopa stališče, ki ga je v tej stvari zavzelo glasilo Komunistične partije Italije «Unità», da bi pridelovalcu pripadlo, če nima svoje hiše in živine 80%, če jo ima, 67%. Kako se kmetje pri tem opredeljujejo, je največ odvisno od tega, kakšne gospodarje imajo. Najbolj izkoriščani so bili tisti, ki so na posestvih gospoda Bentija zagrizenega fašista, ki se je umaknil v Rim. Poleg Badoglia je največji zemljiški posestnik v Italiji. Svoje kolone je hudo izkoriščal.

Goriška delavska vprašanja

Naš goriški dopisnik nam poroča:

Strokovna zveza delavcev in nameščencev je bila ustanovljena. Njen urad sicer deluje, toda v zelo skrčeni obliki zaradi zelo malega popraševanja po delovnih močeh, dočim je povpraševanje nameščencev po zaposlitvi v sorazmerju z delavci zelo visoko. Pričakujejo veliko brezposelnost, če se ne bodo razmere pravočasno uredile. Urad socialnega skrbstva za nezgode pri delu posluje v polni meri.

Prepovedana so vsa zborovanja in sestanki ter predavanja delavskih društev. Uprava enotnih sindikatov, prevzema vse dohodke in stroške prejšnjega združenja sindikatov. Položaj uradništva bo v kratkem urejen.

Tarčentsko delavstvo

Delavstvo, ki je zaposleno v Tarčentu, je v znamenje solidarnosti z delavstvom vsega Primorja, Trsta in Tržiča stavkalo. Ob priliki borb za osvoboditev Tarčenta so se ti delavci borili skupno z borci Jugoslovanske armade in je pri tem nekaj tovarišev iz njihovih vrst žrtvovalo tudi svoje življenje za osvoboditev. Zaradi tega toliko bolj občutijo kratenje demokratičnih pravic. S svojo odločno borbo pa si ti delavci niso priborili samo svobode, temveč so dosegli tudi zvišanje plač od 6 na 11 lir na uro. Tarčentci, ki preje niso razumeli borbe delavstva sedaj vedno bolj spoznavajo, da se ne bore samo za svoje koristi, temveč za dobrobit vseh. Zaradi tega z vedno večjim navdušenjem sodelujejo v njej.

Dopisovanje s svojci v južni Franciji

Zavezniška vojaška uprava objavlja, da je mogoče dopisovanje z našimi rojaki s Primorskega, ki so bili od fašistov kot nezanesljivi internirani na Sardiniji, so sedaj v delavskih bataljonih v južni Franciji pod ameriško vojaško upravo. Po 6. VII. t. l. bo začela, bodisi po zraku bodisi z avtomobili poslovati redna pošta med njimi in njihovimi svojci v domovini.

Dokler pri nas ne bo urejen poštni promet, je prevzel Rdeči križ za mesto in pokrajino Trst nalogo, da bo dostavljal pisma na tej strani demarkacijske črte. Dostavo pisem na drugi strani črte, ki je pod jugoslovansko vojaško upravo, pa je prevzel Rdeči Križ Slovenije. Prva pošiljka pisem je že došla in se pravkar razdeljuje.

Vsak pošiljatelj pisma je bil obveščen, da pošlje svojim sorodnikom natančen naslov, ki mora biti napisan tako: vojakovo ime in priimek, edinica, A.P. No. c/c A.M.G. Area H Q, Trst.

Pisma je treba oddati direktno ali preko okrajnih NOO-jev Rdečemu Križu za mesto Trst in pokrajino s sedežem v Trstu, via Cicerone 8, oziroma naravnost Zavezniški vojaški upravi, glavni stan področje Trsta.

Iz onega dela Primorja, ki je pod jugoslovansko vojaško upravo, naj oddajo pisma preko krajevnih NO O-jev ali direktno na Glavni odbor Rdečega Križa Slovenije, Ljubljana, Marijin trg 5. Prva pošta v južno Francijo odide 6. julija.

Vračajo se

s. d. — Gorica, 29

Iz goriške okolice se je te dni vrnilo iz nemških koncentracijskih taborišč več tovarišev in tovarišic. Med drugim se je vrnilo tudi več tovarišev iz Dornberka. Vsi pripovedujejo, kako so v Nemčiji trpeli kako so jih pretepali in lačne ter izmučene priganjali na delo. Nihče pa ne more popisati njihove neizmerne sreče, ki so jo občutili v svojih srcih, ko so stopili na jugoslovanska tla. Vsi se zahvaljujejo jugoslovanskemu Rdečemu križu za njegovo pomoč, ki jim jo je lahko nudil le zaradi svoje dobre organizacije.

Pionirji za naš tisk

Včeraj smo objavili v našem časopisu, da so nam poslali pionirji iz Kamenj 160 lir za tiskovni sklad. Danes pa smo prejeli njihovo kratko pisemce, v katerem nam pišejo: «Silno si želimo, da bi v najkrajšem času izhajal naš poseben list «Slovenski pionir». Tudi pionirji iz Brij pravijo, da hočejo imeti svoj list. Pravijo: Ali nismo mi Titovi borci? Ali se ne smemo tudi mi izobraževati? Mi smo Titovi borci in sedaj smo svobodni, zato hočemo imeti svoj list».

TRŽAŠKI RADIO

sobota, 30. m. 263,2/Kc/a 1140/Ia.

7. jutranja glasba, 7.15. poročila v italijanščini, 7.30. poročila v slovenščini, 7.45. jutranja glasba, 8. kmetski sekstet, 8.30. zaključek.

12. napoved časa. Sinfonična glasba (plošče), 12.15. poročila v slovenščini, 12.30. mali radijski orkester pod vodstvom dirigenta Cergolija, 13.15. poročila v italijanščini, 13.30. vesela glasba (plošče), 14. zaključek.

19. Obvestila svojcem, 19.20. pestra glasba (plošče), 20. napoved časa. Poročila v slovenščini, 20.15 slovenska vesela ura, 21. poročila v italijanščini, 21.15. «Pri telefonu» igra v dveh dejanjih od De Lorde in Foley, 22. večerni koncert. Izvaja veliki radijski orkester pod vodstvom dirigenta Cipcij s sodelovanjem sopranistke Silve Pagliaga in tenorja Giuseppe Minischetti, 23. Obvestila svojcem, 23.30. plesna glasba, 24. zaključek.

TOLMIN

V Tolminu je bila v nedeljo prosvetna konferenca celega okraja. Na tej konferenci so se porazgovorili o težavah, ki jih imajo pri prosvetnem delu. Tov. Jelka, članica okrajnega odbora, je otvorila konferenco. Govorila je o zatiranju, ki smo ga doživljali pod fašizmom in opozarjala na delo, ki ga moramo izvršiti. Tov. Slovenka je prečitala okrožnico o prosvetnih nalogah in jo natančno razložila. Sklenjeno je bilo, da ustanovijo pevske zbore, poživijo čitalnice ter zberejo vse knjige bivših društev, ker so last naroda in morajo biti kot take narodu na razpolago. Odločili so se tudi za medkrajevno tekmovanje in okrajni miting, ki bo v bližnjih dneh.

POTRAVNO

Za padle žrtve. V naši vasi je ljudstvo ves čas pomagalo našim borcem. Vsak partizan, ki je prišel v vas, je bil sprejet kot lastni sin. Ljudstvo iz Potravna se zaveda, koliko mladih življenj je bilo treba žrtvovati za osvoboditev. Tudi sami iz svoje srede so jih mnogo žrtvovali. V njihov spomin je bila žalna svečanost, na kateri je zbranim vaščanom govoril član NOO. V svojem govoru je posebno povdaril zasluge mater, ki so žrtvovale svoje sinove za osvoboditev. Po govoru so mladinke podarile materam šopke rož in pisma z denarjem. Naše junaške matere so izgubile svoje sinove, toda so na to ponosne, ker vedo, da so njihovi sinovi dali življenje, da bo tudi Primorska svobodno zaživela v Titovi Jugoslaviji. Bile so ganjene, ko so videle, kako so jim vsi vaščani in ves slovenski narod hvaležni za njihove žrtve.

LAZICE

Čitalnica. V naši vasi smo ustanovili čitalnico. V njej imamo lepo urejeno literaturo, ki je bila tiskana še v tajnih partizanskih tiskarnah, ki smo jih skrivali pred okupatorjem po bunkerjih. Ta literatura nam je dražja kot vsaka druga stvar, ker je dokument zmag, žrtev in težak v času našega narodno-osvobodilnega boja. Še takrat, ko smo bili v veliki nevarnosti, kadar smo jo čitali, smo si je vedno želeli. Zato jo tudi danes radi čitamo.

Izvolili smo si tovarišico, ki bo odgovarjala za red v čitalnici. Odbor O.F. bo skrbel, da bo prihajala v čitalnico vsak dan sveža literatura in da bo na razpolago onim, ki je ne morejo kupovati. Sklenili smo, da se bomo zbrali vsak teden enkrat na sestanek v čitalnici in skupno predebatirali najvažnejše članke.

Sestanek dijakov

Danes ob 16. uri bo v prostorih prosvetnega krožka P. Tomažiča v ulici Dei Leo 7. sestanek dijakov III. sektorja. Razpravljali bomo o šolskih vprašanjih in posebej o bližnjih izpitih. Vse dijake vabimo, da se sestanka udeležijo, ker gre za njih lastni interes. Skupina dijakov.

Roditeljski posvet v Barkovljah

V nedeljo, 1. julija bo ob 17. uri sestanek roditeljev v prostorih otroškega vrtca v Barkovljah. Pridite vsi starši, da se pogovorimo o vzgoji naše mladine. Šola in dom morata delati vzajemno. Na sestanku bomo izvolili roditeljski svet, ki bo vezal šolo in dom. Tam se bodo sprejemale tudi prijave, za slovensko srednjo šolo in otroški vrtec.

Protifašistična zveza v Kopru

V Kopru je bila v soboto konferenca okrajnega plenuma protifašistične italijansko-slovenske zveze. Na tej konferenci je bil izvoljen okrajni plenum s svojim komitetom. Ponovno smo poudarili sodelovanje italijansko-slovenske zveze in izrekli trdno voljo, da nadaljujemo borbo proti vsem tistim, ki hočejo uničiti in teptati sadove naše štiriletne borbe. Nismo klonili pod težkim, terorjem nacifašizma. Zato tudi sedaj ne bomo klonili. Zahtevamo, da zavezniki priznajo vse pravice, za katere smo toliko žrtvovali in katere smo si sami priborili.

Uspeh dutoveljske in sežanske mladine

V Sežani je bil večji miting, ki ga je priredila ZSM iz Dutovelj skupno z ženami in mladino iz Sežane. Na sporedu so bile lepo izvedene pevske in recitacijske točke. Zlasti je zadovoljila občinstvo burka «Trije ptički», ki so jo res spretno izvedle mladinke iz Dutovelj. Na mitingu je spregovoril tajnik Okrožnega izvršnega narodno osvobodilnega odbora tov. Izidor o naši tradicionalni narodni in partizanski pesmi, ki se zdaj svobodno razlega s slovenskih odrov. Bila je pesem izraz narodove samoodločbe in bo taka tudi ostala med narodom, ki je v borbi zmagal in ki bo dosegel svoj končni cilj. Mitingu je prisostvovalo tudi večje število angleških vojakov, ki so navdušeno ploskali nastopajočim. S to prireditvijo je sežanska mladina pokazala svoje nemale sposobnosti ter voljo do resnega udejstvovanja na kulturnem polju.

IZ JUGOSLAVIJ

Obnova železniškega promet

v federalni Bosni in Hercegovini

Beograd, 29. Tanjug. — Obnova železniškega prometa je najvažnejše vprašanje, ki ga morata rešiti nova narodna oblast in ljudstvo v Bosni in Hercegovini. To je pogoj za rešitev ostalih perečih vprašanj gospodarstva v tej federalni enoti. Največ delovnih sil in največji del razpoložljivega materiala je vržen na progo Sarajevo-Brod. Obnova prometa na tej progi je neprecenljive važnosti predvsem zato, ker ta proga veže Bosno z Vojvodino, Srbijo in našimi ostalimi kraji, od koder se more dovažati hrana za prebivalstvo Bosne in Hercegovine. Razen tega veže ta proga važna industrijska središča ter omogoča vsestransko oskrbo. Čeprav so težave velike, so narodne oblasti s pomočjo ljudstva popravile na tej progi štiri manjše in dva večja mostova. Pri teh delih se podnevi in ponoči menjuje po 1000 do 1500 delavcev, ki so do polovice junija opravili 60.000 delovnih dni. Po zaslugi izredne požrtvovalnosti delavcev in strokovnjakov, ki delajo na progi, se bo promet obnovil v začetku julija s prekinitvijo pri Maglaju, kjer most do takrat še ne bo popravljn. Računajo, da bo ta most zgrajen najkasneje do avgusta. V teku so tudi dela na drugih progah.

Za dijake borce

Ljubljana, 29. Tanjug. — Ministrstvo za trgovino in preskrbo pri narodni vladi Slovenije je razveljavilo vse odpuste, premestitve, upokojitve in disciplinske kazni učiteljstva trgovskih šol v dobi okupacije. Pravtako so razveljavljene vse kazni z vsemi pravnimi posledicami, ki so zadele dijake in dijakinje srednjih trgovskih šol zaradi njihovega sodelovanja v o… bodilnem gibanju. Za vse dijake … dijakinje, ki zaradi svojega s… lovanja v osvobodilnem gibanju … so smeli obiskovati šol, se bod… stanovili počitniški tečaji, na … terih bodo dijaki pod vodstvom … fesorjev predelali zamujeno … in nato polagali izpite.

Internat za najmlajš… jugoslovanske borc…

Beograd, 29. Tanjug. — Na p… do štaba korpusa Narodne ob… be Jugoslavije je bil odprt in… nat, v katerem živijo in se … mladoletni borci Jugoslovansk… made. Internat je v Beograd… Dedinju. V njem živi 34 borcev… nirjev, ki so stari 10 do 15 … so prišli iz vseh federalnih … demokratične Jugoslavije. Bo… pionirji so zelo veseli in zado… s svojim dobro urejenim življenj… kajti štab KNOJa je v resnic… pravil vse, da bi se najmlajši b… počutili čim bolje. Poleg redni… nih ur imajo tudi svoje polit… in kulturno-prosvetne ure, st… časopis. Poleg tega se mnogo … vijo s telesno kulturo.

Mladi pionirji, ki so se po v… vsi udeležili bojev za osvobo… svojega naroda, so obljubili, da … do pridni in disciplinirani di… ker bodo s tem najboljše s… svojemu narodu.

Bolgarske protifašist… našim ranjencem

Beograd, 29. Tanjug. — Bo… ske protifašistke, ki so se udel… kongresa v Beogradu, so pred … jim povratkom obiskale ranj… Jugoslovanske armade v gl… vojni bolnici v Beogradu. Ob priliki so jim podarile 770 zavi… cigaret.

Naši interniranc…

V naslednjem nadaljujemo seznam naših internirancevx iz raznih nemških koncentracijskih taborišč:

Gregorčič Anton, 1926, Volčja Draga, Gorica, *Gruden Makso*, Sv. Lucija, *Gustin Milan*, 1903, Trst, *Gustinčič Anton*, 1911, Podgrad, Istra, *Hreščak Ferdinand*, 1912, Trst, *Hvala Blaž*, 1899, Srebrnje, Gorica, *Jagodnik Alojz*, Ilirska Bistrica, *Jan Anton*, 1900, Sv. Vid, Tolmin, Gorica, *Jez Alojz*, 1925, Gorica, *Kalan Marija*, 1915, Idrija, *Kančelir Jurij*, 1922, Istra, *Kenda Andrej*, 1913, Gaberje, Tolmin, Gorica, *Kobal Dominik*, Ajdovščina, *Kocjančič Anton*, 1925, Markovščina, Trst, *Kocjančič Danilo*, 1926, Trst, *Kodrič Monika*, 1904, Žtale, *Koren Rudolf*, 1928, Smask, Kobarid, *Kranjc Karel*, 1913, Pulj, *Kranj Alma*, 1919, Pulj, *Kušar Jože*, Trst, *Lanco Almerio*, 1924, Ronchi, Trst, *Lapajne Darinka*, 1926, Idrija, *Lapajne Jože*, 1920, Idrija, *Lemut Frano*, 1908, Huda Južna, Tolmin, *Lavrenkovič Stevo*, 1925, Ivanjigrad, *Mahne Ivan*, Istra, Materija, *Majcen Ivan*, Pulj, *Masetti Geromino*, 1925, Ronchi, Trst, *Maurič Carlo*, 1903, Trst, *Mauro Giuseppe*, 1910, Ronchi, Trst, *Medvedič Lavra*, 1921, Idrija, *Medvedič Mija*, 1922, Idrija, *Menič Andrej*, 1902, Burjana pri Kobaridu, *Mrmolja dr. Lambert*, 1894, Gorica, *Mezdec Jože*, 1910, Materija, Reka, *Mikuž Frano*, 1920, Crni vrh, Idrija.

Mikuž Feliks, 1899, Sv. Lucija ob Soči, *Milanič Anton*, Opatija, *Oblak Frano*, Pulj, *Ostič Marija*, 1914, Trst, *Orožina Frano*, Materija, Trst, *Ostruci Emilia*, Salež, Trst, *Pangero Ludvik*, 1909, Gorica, *Pavlin Emil*, 1921, Vrtojba pri Gorici, *Pavlica Marjan*, 1918, Rihemberk, *Pečenko Avgust*, Rihemberk, *Pipan Jože*, 1905, Nabrežina, Trst, *Pivk Ivan*, 1924, Idrija, *Piro Viktor*, 1923, Idrija, *Pivk Frančiška*, 1924, Idrija, *Pregelj Jože*, 1896, Col, *Pušmar Anton*, 1899, Anhovo pri Gorici, *Puš Drago*, 1907, Zaluka, Reka, *Richter Milan*, 1923, Trst, *Rioza Aleksander*, 1906, Sv. Anton pri Kopru, *Rovan Alojz*, 1922, Gorica, *Sajevic Alojz*, 1922, Col, *Sartori Sergija*, 1925, Trst, *Savorojev Marjan*, Pulj, *Sedmak Angel*, 1908, Trst, *Seljak Ivan*, 1923, Idrija, *Skrl Žarko*, 1928, Sv. Ivan pri Trstu, *Sovič Julka*, 1892, Trstenik, *Skergat Ivan*, 1920, Pulj, *Stanič Stanislav*, 1914, Anhovo pri Gorici, *Stefančič Frano*, 1921, Col pri Gorici, *Stolfa Karl*, 1902, Zgonik, Salež, *Sturm Frano*, Postojna, *Tančak Stefan*, Kostanjevica, *Tomažin Alojz*, 1927, Gabrk, Ilirska Bistrica, *Tomažič Julijana*, Sv. Peter na Krasu, *Tresan Lilijana*, 1927, Ronchi, Trst, *Ugrin Roman*, 1925, Pisru, Istra, *Uršič Janez*, 1907, Kobarid, *Valenčič Vera*, Trst, *Valenčič Rudolf*, 1895, Ilirska Bistrica, *Valenčič Edvard*, 1925, Trst, *Verginella Jordana*, 1902, Trst, *Vessani Frano*, 1904, Sv. Lucija, Gorica, *Vinci Adelio*, 1924, Trst, *Vižentin Mario*, 1927, Gorica, *Vrtovec Ivan*, 1926, Gorica.

V Ravensbrücku so bili 5. junija: *Močnik Ivanka*, 1912, Idrija, *Serjum Marija*, 1921, Cerkno, *Fatur Kristina*, 1928, Bač, *Furlan Marija*, 1921, Crniče, *Kleč Marija*, 1909, Grahovo, *Kikelj Marija*, 1926, Grahovo, *Kogoj Lenka*, 1923, Grahovo, *Kogoj Boža*, 1920, Bilje, *Nemec Danica*, 1919, Miren, *Ortar Ivanka*, 1913, Grahovo, *Soler Eva*, 1923, Bilje, *Petaros Zofka*, 1921, Trst *Potočnik Slava*, 1921, Ilirska Bistrica, *Cek Mirka*, 1924, Ilirska Bistrica, *Baša Slavka*, 1926, Ilirska Bistrica, *Lavrenčič Olga*, 1925, Trst, *Laharnar Ivanka*, 1902, Idrija, *Krpan Vida*, 1926, Gorica, *Bizjak Ma…* 1920, Istra, *Mozetič Marija*, … Gorica, *Mozetič Marija*, 1926, G… ca, *Znidaršič Ana*, 1923, Go… *Pavletič Adela*, 1926, Gorica, … *žaj Karla*, 1917, Trst, *Kranjc* … *tarina*, 1916, Gorica, *Bolčič M…* 1920, Crniče, *Lika Julija*, 1914, … ja, *Slavec Ljudmila*, 1921, Posto… *Ostrouška Milka*, 1927, Trst, O… *uška Marija*, 1923, Trst, *Ban V…* 1919, Trst, *Ban Slavka*, 1926, T… *Regent Zala*, 1913, Trst, *Rupel* … va, 1919, Trst, *Cijak Lojzka*, … Trst, *Stoka Dora*, 1923, Trst, … *Silva*, 1918, Trst, *Vidic Anica*, … Gorica, *Juroa Ida*, 1923, Gorica, … *šič Ivanka*, 1910, Gorica.

Svojcem na Primorskem

Spodaj imenovani tovariši … venci pri mornarici v Splitu … ljamo pozdrave svojim druži… vsem sorodnikom, prijateljem … znancem ter obenem prosimo … družine, da se nam oglasijo … primeru da so kakorkoli pog… ne, naj nam to kak bližnji … nik ali krajevni NOO sporoči: … štin Jožef, Orlek pri Sežani, … gerc Ivan, Dolina pri Trstu 98, … čur Roman, Izola, Ronkaldo, … ljak Karel, Gračišče, Pasja va… Kvešto Jožef, Cisternone 21, … Mavrič Alfonz, Kožana, Brda, … sa Rudi, Vipolže, Brda, Dugar … Hočinj pri Kanalu.

Poizvedbe

Valenčič Anton, roj. 24. 1. 19… Podbrežah pri Podgradu (Istra) protiletalska brigada 1. divizije … snja. — Valenčič, Trst, Apiari … Rojan.

Malečkar Ivan iz Orehka, te… ška četa belokranjskega odred… Malečkar Roza, Orehek ali Am… Veri, Materija, Reka, via Giulija … Trst.

Renko Frano iz Orehka, odpel… l. 1944 iz Coronea v Nemčijo, Pa… Valočer iz Orehka, odpeljan l. 19… iz Coronea v Nemčijo, Pavla V… čer iz Orehka, odpeljana l. 194… Coronea. — Renko Milka, Ore… Materija, Reka.

Stanič Anton iz Podgrada, Co… Voe - Matricola 81-1-158593 Or… Algeri. — Stanič Marija, Ore… Materija, Reka ali Marchioli … via Donizetti 1, Trst.

† Vsem našim prijateljem … njamo, da je po neizm… trpljenju dokončal svoje življ… Dachau naš

STANKO MARENZI

Trst, 29. junija 1945.

Žena Stana, otroci Ilea…, Marino, brata Artur in …hard, družine Kuštrin, …renzi, Juriševič.

† Potrti globoke žalosti jav… mo vsem sorodnikom, prij… ljem in znancem žalostno vest, je 28. t. m. po dolgi in mučni bo… lezni v najboljši življenjski dob… let, prerano mirno v Gospodu … spala naša ljubljena soproga … in sestra

KATICA ZLOBEC

Pogreb bo danes, v soboto 30. … m., ob 15.30 iz mrtvašnice me… bolnišnice v cerkev sv. Antona … od tam na pokopališče pri Sv. A…

Trst, 29. junija 1945.

Žalujoči: soprog Edvard, … Ljuboslav, sestre in sorodn…

Ventilirano žvepl…
prodam
via Tarabochia 7, vogal via Malo…

Odgovorni urednik
JOZE KOREN

Otroci v taboriščih smrti

Moskva, 29. Tass. 900 otrok, ki so jih nedavno pripeljali iz Hitlerjevega taborišča Konstantinova, oddaljenega 18 kilometrov od Lodža, živi sedaj v najlepših otroških domovih v Kurski pokrajini. Zdravstveno stanje otrok se naglo popravlja, toda otroci so še vedno slabotni in prestrašeni. Večina je pod vtisom grozot, ki so jih še pred nedavnim doživeli. Vsi njihovi starši so pomrli. Otroci so prispeli v Kursk s posebnimi vlaki.

Ko je vlak prišel na postajo, so ljudje, ki so prišli k sprejemu otrok, opazili žalostne, male popotnike zaskrbljenih obrazov, oblečene v bombažaste jope, ki so bile veliko preširoke zanje. Otroci so z veliko težavo izstopili iz vlaka ter odšli na peron. 6 letni otrok je stopil k skupini čakajočih ljudi, si zavihal rokave in jim pokazal pri komolcu tetovirano število 16.796. «To je moja številka», je razlagal otrok, «Nemci so mi jo semkaj vžgali». Starši tega dečka so bili umorjeni v Majdaneku. Petja Vladimirov s številko 16.796 je prebil dve leti v petih taboriščih, med njimi tudi v taboriščih Majdaneku in Oswiecimu.

Otroci so pripovedovali o groznih nemških zločinih. Njihova taborišča so bila obdana od treh vrst bodeče žice in visoke lesene ograje. Spali so na deskah, na katere so postlali malo slame. Dvakrat dnevno so jim dajali vodeno koruzno ali proseno juho in skorjo kruha. V Majdaneku so otroke ločili od staršev, ki so jih odvlekli v Nemčijo ter jih porazdelili po drugih taboriščih. V taboriščih so se morali otroci postaviti v vrsto, nakar so jih slekli ter jim vžgali na roke številke, ki so služile mesto imen. Otroci so morali delati kakor odrasli in v taborišču so vodili spisek o vsakem otroku.

Na stotine vprašalnih pol, ki so jih izpolnili Nemci, je bilo shranjenih v zelenem omotu in so jih sedaj prinesli v Kursk kot dokazni material. Na vprašalnih polah so bila med drugimi tudi sledeča vprašanja: Ali ste zbežali iz taborišča? ali ste poizkušali zbežati od tam, kakšne kazni ste prestali?

8 let stari Volodija Maklenko, ki je živel pred vojno s starši v Sbožu, je pripovedoval, kako so njegovo mater, s katero so ga poslali v Majdanek, zažgali v ogromni peči.

Ko so bili otroci osvobojeni iz fašističnih taborišč in prepeljani v bolnišnico k zdravniškemu pregledu, so se vsi bali zdravnikov. Dve deklici sta padli v nezavest. Izvedelo se je, da so Nemci uporabljali kri teh otrok za transfuzije. Beloruskemu dečku Zajčevu so fašisti petkrat vzeli kri. Zaradi velikega izčrpanja je 40 otrok še vedno v bolnišnici.

V Meločunskem gozdu

Kišinev, 29. ((Tass) — V Meločunskem gozdu v bližini mesta Soroki, kjer so nemški fašisti imeli koncentracijsko taborišče, so našli v 3 m. globokih jamah 5000 trupel, ki so ležala v 12 do 15 vrstah. Mnogo trupel je kazalo znake brutalnega mučenja. Roke in noge so bile odtrgane, glave razbite, čeljusti polomljene itd. Po pričevanju kmetov iz bližnjih vasi je večina ujetnikov, ki so bili zaprti v tem taborišču smrti, umrla od lakote.

Iz dnevnika:

Moje življenje v internaciji

Linz, 15. decembra. — Prebudil me je ropot težkih lesenih čevljev, ki je odmeval skozi špranje sosednje sobe. Vsako jutro ob pol 6h to enakomerno ropotanje lesenih podplatov, ki ti gre do srca in se nehote spominjaš svojega položaja. Nehote ti pred očmi vstane vse trpljenje preteklih dni. Hvaležna moram biti tem grobim čevljem (dar Nemčije seveda, za 12 Mark, da ljudje niso bosi in da lažje trpe pri celodnevnem delu).

Prebudila sem se. Čas je, da vstanem in da se počasi odenem v cunje, ki sem jih milostno prejela v dar od nemških deklet. Kako to boli! Prejemati miloščino od naroda, ki ni uničil samo tvoje duše, tvojega srca, ampak milijone ljudi, uničil narode in države, porušil domove in pod svoje kremplje zgrabil milijone ljudi, jih preobličil v stroje, katerim iz svojega žrela puha strup ter omrtviči vse kar ostane živega v človeškem telesu. 15. decembra.

Spomin se mi vrača. Vidim se pred tremi leti v moji zlati domači vasici, v moji mehki postelji. Zraven vidim obraze mojih dragih. Da, pred tremi leti! Koliko izprememb. Pred mojimi očmi ostane kruta in gola sedanjost. Počasi, počasi še enkrat iztegnem svoje trudne ude. Boli me kosti od noči, prespane na trdi leseni postelji in blazini iz žagovine. Boli me glava od slabega zraku, ki plava v sobi. Na sredi sobe se namreč nahaja velika zidana, prevelika glinasta peč, greta s premogom. Ponoči se soba razgreje ter postane zrak težak, ne samo zaradi vročine, ampak radi oglijika ki uhaja skozi male špranjice.

Ob steni spimo štiri in sicer tri Italijanke ter jaz. Prva je Settima iz Siene, stara 25 let. Mala črna, upadlega obraza. Vedno bolehna. Dolgo ni, mogoče 14 dni, kar je prišla iz bolnice. Grda je, a lasé ima krasne in še lepši je njen glas. Kadar poje, se človeku srce trga in nehote in nevede se ti vlijejo solze po licih, solze trpljenja in domotožja. Vsak dan je Settima prva iz postelje in tudi danes nas že kliče. Pravi da je pozno. Ure seveda nimamo.

Druga po vrsti za Settimo spi Pasqui. Ubogi šestnajstletni otrok. Visoke postave, močna in res lepega obraza. Tako neizkušena, še otrok, a se ji že poznajo sledovi trpljenja na obrazu. Zakaj se nahaja tu? Saj še sama ne ve. Brat je šel v partizane, a so prišli nemški psi ter njo odvedli v zapor v Verono. Odtam so jo odvedli v zapor v Bocen, kjer smo se spoznale. Avgusta so nas odvedli v taborišče «Mathausen» *in pozneje sem.*

Za njo spi mala Italijanka 17 let stara, doma iz Padove. Njo sem spoznala v Benetkah v zaporu. Počasi vstajajo.

Na nasprotni strani nam nehote obstane pogled na spečih obrazih štirih Grkinj. Kako zbode v srce pogled na te uboge upadle obraze. Prva pri oknu spi mlada Grkinja krasnega obraza. Zaprte oči so zasenčene od dolgih, črnih trepalnic in krasni črni dolgi lasje se prosto spuščajo po trdi blazini. Neenakomerno dihanje dokazuje, da je njeno spanje nemirno. Mogoče sanja o svojem domu, o lepotah Aten, o vrlinah svojih rojakov, mogoče o zgodovini velikih mož stare Grčije. Izpopolnjena in vpodobljena lepota grškega tipa! Mary. Tako dobra in toliko je že pretrpela. Zraven nje spi njena mati, stara 65 let zgubanega in izpitega obraza. Starost je dahnila svoj poljub v to lice, ki je bilo nekoč mlado in lepo kot lice njene hčerke. Mati in hči. Zraven njih pa zopet mati in hči, stara 13 let. Spe. Pa ne dolgo več. Bliža se šesta ura in ob 7h morajo biti na delu. Me pa ob pol 7h. Popravimo naše postelje, saj ni mnogo: pogrniti tri umazane plahte. O rjuhah sploh ni govora. Seveda še v zaporu smo jih imele, a v veliki Nemčiji oziroma Avstriji, se rjuhe sploh ne poznajo za tujce.

Ob pol 7h smo v tvornici (po dolgoletnih študijih sem končno le prišla do lepega mesta in sicer v tvornici). Čim sem prišla sem, so me dali k stroju in sicer v kovačnico. Tam je bilo delo težko, imela sem vse prste preluknjane. Ne samo to, a enakomerno nabijanje strojev mi je šlo do mozga. Notri je bilo najmanj 200 strojev. Velika dvorana je bila zgoraj obdana z balkonom po katerem je vedno hodil direktor in pa inženir ter pazil, ali delamo. Seveda smo delale manj, kot je bilo mogoče, a pazile smo, da tega nihče ni opazil. Pri mojem stroju sem morala vrtati železni materijal. Seveda vse za vojno. Naša tvornica je delala električne stroje za letala, tanke ali pa za ladje.

Ob misli, da uporabljajo ves material, izdelan z mojimi rokami, proti mojim lastnim bratom, se mi je trgalo srce. Bile smo bolne a delati smo morale vseeno.

Ob pol 11h zazvoni zvonec za obed. V pol uri moramo iz tvornice v kantino, 5 minut oddaljeno, použiti obed («župo», amazane vode) ter nazaj. Popoldne zopet isto delo, a zatulijo sirene k «alarmu». Hitro, bitro v zaklonišče ki je prav v bližini taborišča in tvornice «Göringwerk». To je 7 kilometrov dolga tvornica za tanke, topove, itd. Bili smo v zaklonišču kake pol ure in že slišimo eksplozije bomb. Bombardirali so, da se je vse treslo. Po triurnem alarmu smo šli na prosto. Iz tvornice se je vzdigoval dim. Zadeli so jo v električno centralo in delovati ne bo mogla najmanj teden dni. Potem so bile zadete dve drugi tvornici in postaja. Prav blizu in okrog nas so padale. Ali bomo drugič odnesli kožo? Bog ve... Ali bomo še videli našo lepo domovino, domačo grudo? Upanja ni.